

نشریه دانشکده ادبیات
و علوم انسانی دانشگاه تبریز
سال ۴۷، بهار ۱۳۸۳
شماره مسلسل ۱۹۰

بررسی کلمات دخیل در زبان فرانسه*

ندیمه کمال**

E-mail: Knedime@yahoo.fr

سیمین نوبریان***

E-mail: S_nobarian@yahoo.fr

چکیده:

هر زبان، در طول زمان، برای رفع نیاز خود در زمینه اختراعات، ابداعات و اکتشافات اقدام به استفاده از روشهای گوناگون کلمه سازی مانند: اشتقاق (dérivation) ترکیب (Composition)، قرض گیری (Emprunt) و غیره ... می کند. در این مقاله به بررسی کلمات بیگانه دخیل در زبان فرانسه خواهیم پرداخت. هدف اساسی این مقاله، بیان و ارائه روش عمومی عاریه گرفتن کلمات در زبان فرانسه است. این روش نوعی غنی سازی زبان بوده و موجب کمال آن می باشد. با مطالعه فرهنگها در می یابیم که کلمات زیادی از زبانهای مختلف وارد زبان فرانسه شده است. برای سهولت درک چگونگی و علل ورود این واژه ها به زبان فرانسه، به مطالعه قرض گیری کلی آنها خواهیم پرداخت. برای پرداختن به این مهم و یافتن منشاء و مبدأ این کلمات در زبانها به مطالعه کوتاهی در تاریخچه زبان فرانسه خواهیم پرداخت. سپس تقسیم بندی های اولیه موجود در مقاله حاضر دست یابی به این کلمات را میسر خواهد ساخت.

واژه های کلیدی: قرض واژگانی، قرض گیری واجی، دوگانگی، پسوند، پیشوند، یونانی،

لاتین، فرانسه.

---

* - تاریخ وصول ۸۱/۹/۹۹ تا بیدنهایی ۸۲/۷/۹

** - عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز

*** - عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی تبریز

انسان ذاتاً اجتماعی بوده و نیاز به برقراری ارتباط به وسیلهٔ زبان با هم‌نوعان خود دارد؛ زیرا نقش زبان فراتر از بیان فکر است؛ به عبارتی خود فکر و اندیشه است. برای برقراری ارتباط با افراد قبایل و ملت‌های گوناگون، کلماتی رد و بدل گشته و در زبانها باقی می‌ماند. گسترش روز افزون مفاهیم و نیاز به افزایش معلومات در جامعه از طرفی و کنجکاوای انسان از طرف دیگر، او را بر آن می‌دارد تا به مطالعه پرداخته و به این کلمات دست یابد. برای از بین بردن هر گونه تردید در مورد کلمات دخیل در زبان فرانسه لازم است به گذشته این زبان برگردیم:

زبان فرانسه از زبان لاتین سرچشمه می‌گیرد. اما قبل از زبان لاتین وجود اقوامی را با زبانهای غیر لاتین سراغ داریم. نخستین گروه از این اقوام یونانیان بودند که به منظور تجارت، در جنوب فرانسه سکونت گزیده، در این قسمت‌ها شهرهایی ساختند و به زبان یونانی به گفتگو پرداختند. امروزه تعدادی از اسامی این شهرها همچنان باقی است. مانند :

Marseille	که از یونانی	Massalia	می‌باشد.
Nice	که از یونانی	Nikia	است.

بومیانی که همزمان با یونانیان در جنوب زندگی می‌کردند لیگورها (Ligures) بودند که از زبان این افراد، کلمات بسیار کمی وارد زبان فرانسه شده است. مانند :
"Chalet" به معنی خانه چوبی.

در جنوب رودخانهٔ گارون (Garonne) هم، آکتین ها (aquitains) زندگی می‌کردند؛ در کتاب (Rabelais) رابله، نویسنده مشهور قرن پانزدهم فرانسه و از زبان شخصیت مهم او پانورژ (Panurge) می‌توان کلمات و جملاتی را به زبان آکتین‌ها ملاحظه کرد. زبان مذکور با زبان باسک^(۱) (Basque) هم خانواده و خیلی به آن نزدیک بود. از زبان ایبرها (Ibers) که در کاتالونی^(۲) (Catalogne) امروزی می‌زیسته اند هیچ کلمه‌ای وارد زبان فرانسه نشده است.

به غیر از اقوامی که در بالا ذکر شد، از قرن دهم تا قرن هفتم قبل از میلاد مسیح، شاهد ورود قومی از آلمان به نام سلتها (Celts) وارد فرانسه شدند که زبانشان سلتی (Celtique) نامیده شد. این زبان تقریباً در سرتاسر سرزمین فرانسه و بلژیک گسترش یافته بود. این قوم «گولوا» (Gaulois) نامیده می‌شد که اجداد فرانسویان به

حساب می‌آیند. به مرور زمان بومیانی نیز به این افراد پیوسته و از بین رفته‌اند و گولوا شناخته شده‌اند. از گوالواها نوشته‌های چندانی بجا نمانده است؛ زیرا در آن زمان نوشتن مخصوص کشیشهای گولوا، جادوگران و افسونگران بوده است. ذیلاً نمونه‌هایی از این نوشته‌ها را ذکر می‌کنیم:

<i>Garonne</i>	>	<i>Garonna</i>	>	نام رودخانه ای است
<i>Jura</i>	>	<i>Jurom</i>	>	نام کوهی است
<i>Cailloux</i>	>	<i>Calojo</i>	>	سنگریزه
<i>Alouette</i>	>	<i>alauda</i>	>	پرستو
<i>Bec</i>	>	<i>Beccus</i>	>	منقار
<i>Sillone</i>	>	<i>Sillon</i>	>	شیار - چین
<i>Raie</i>	>	<i>Raie</i>	>	خط - شیار

در زمان گولواها، قبل از میلاد مسیح (۵۸ - ۵۰)، ژول سزار به سرزمین فرانسه حمله کرده و آنجا را به تصرف خود درآورد. با ورود لاتینها به این سرزمین و وجود افرادی چون سربازان لاتین، مدارس تأسیس شد و مردم شروع به صحبت کردن به زبان لاتین عامیانه کردند. بدین ترتیب مردم دو زبانه شده و کم‌کم زبان گولوا از بین رفت. پس از ضعف امپراطوری روم در قرن سوم بعد از میلاد، یکی از قبایل ژرمن‌ها که فرانک (Franks) نامیده می‌شد، از آلمان به این منطقه آمده و در قرن پنجم بر فرانسه تسلط یافتند. زبان آنان تودسک (Tudesque) نامیده می‌شد که واژه‌های بسیاری از آن به جا مانده است. مثال:

<i>Trève</i>	>	آتش بس
<i>Guerre</i>	>	جنگ
<i>Fief</i>	>	حوزه و قلمرو
<i>Sénéchal</i>	>	خوانسالار
<i>Bannir</i>	>	تبعید کردن - دور کردن
<i>Jardin</i>	>	باغ

<i>Gerbe</i>	➤	دسته - دسته گندم
<i>Haie</i>	➤	پرچین
<i>Orgueil</i>	➤	خودخواهی - تکبر و غرور
<i>Paris</i>	➤	پاریس

فرانکها نیز تحت تأثیر رومیان، به زبان تودسک صحبت می‌کردند به این روی آوردند؟ و از ۸۱۳ میلادی زبان (*Lingua romana rustica*) یعنی لاتین عامیانه، زبان رسمی اعلام شد. با پیشرفت این زبان دو لهجه عمده *D'oc* در جنوب و *D'oïl* در شمال به وجود آمد که این دو لهجه در قرن یازدهم در ادبیات فرانسه بکار برده می‌شد. در قرن دوازدهم "l' Ile de France" بخاطر داشتن مرکزیت در حکومت، لهجه *d'oïl* را به تمامی نقاط سرزمین تحمیل نمود و به این ترتیب اثر " *Chansons de Roland* " به این زبان نوشته شد.

بدین ترتیب زبان فرانسه پا به عرصه وجود گذاشت و با پیشرفت آن، دانشمندان و نویسندگان فرانسوی کلمات نزدیک به زبان خود را از لاتین گرفته و در جای مناسب از آنها استفاده کردند.

قرض گیری در مفهوم کلی : Emprunts

قرض گیری یا عاریه گرفتن عملی است که به موجب آن یک زبان، واژه‌ای را که قبلاً از نظر شکل و معنا فاقد آن بوده است، از زبان دیگری می‌پذیرد. مثال: Tramway (Dict. Petit Larousse illustre 1986 p. 1022) - از زبان انگلیسی گرفته شده و معنای آن قطار شهری می‌باشد.

۱- انواع واژه‌های قرض گرفته شده :

عناصر گوناگونی برای قرض گرفتن از زبانهای مختلف وجود دارد که به ترتیب به مطالعه آنها می‌پردازیم :

- ۱-۱- مواردی که به آسانی وارد زبان دیگر می‌شوند به ترتیب اولویت عبارتند از: اسم، فعل و یا صفت. اسامی زیر از انگلیسی وارد زبان فرانسه شده‌اند: Smash - ضربه‌ای است که به شدت به توپ وارد می‌شود.

(Ibid, p. 936) Tramping – گشت با کشتی بدون داشتن مسیر خاص.
 (Ibid, p. 936) Smasher – زدن ضربه شدید به انواع توپ.
 démocratique (Ibid, p. 296) – مرکب از crafe,démo, ique
 که معنای حکومت مردمی می‌دهد.
 demos در زبان یونانی معنی «مردم» است.
 Crate در زبان یونانی به معنی قدرت است.
 ique (در فارسی معادل *ای* می باشد) پسوند صفتی که از لاتین *icus* گرفته شده است.

۱-۲- واژه‌های مشابه در زبانها می‌توانند در زبان خارجی معنای معادل به خود بگیرند. مثال: “To control” در زبان انگلیسی به معنای هدایت و راهنمایی کردن است و معادل آن در زبان فرانسه، “Controler” می‌باشد که به معنای “Vérifier” و یا “maîtriser” یعنی رسیدگی کردن و حکم راندن است؛ اما امروزه تحت تأثیر زبان انگلیسی، معنای آن تغییر یافته و در معنای “diriger” هدایت کردن و یا “gouverner” حکومت کردن، به کار می‌رود.

۱-۳- زبانهای پیشرفته، عناصر دیگری را نیز به زبانهای دیگر قرض می‌دهند که عبارتند از:

۱-۳-۱- کلمات مربوط به دستور زبان:

مردم لاتین زبان کلمات گرامری را از گولواها گرفته اند. مثال:

maint - (صفت) کلمه ژرمانیک می‌باشد.

guère - (قید) کلمه فرانسیک می‌باشد و معنای آن نه بیشتر *ne ....guère* است.

۱-۳-۲- پسوندها و روشهای شکل گیری:

زبان فرانسه، پسوندهای *er*، *ing* و اخیراً *tor* را از انگلیسی گرفته است^(۱۰)

مثال:

Supporter (er) - به معنای طرفدار

gangster (er) - به معنای قاچاقچی

pressing (ing) - به معنای خشک شوئی

dansing (ing) - به معنای محل رقص

Transistor (for) - به معنای رادیو

۱-۱-۳ تغییر معنای یک کلمه:

رجوع شود به ۲ - ۱

۱-۴- شکل نوشتاری واژه‌های عاریه گرفته شده :

در برخی موارد، شکل نوشتاری زبان اصلی کلمات حفظ می‌شود. مثال:

Iady (Grevisse, 1969. p. 72) - کلمه‌ای است انگلیسی که به زنی از طبقه، اشراف

گفته می‌شود و شکل جمع آن در زبان فرانسه، مانند شکل اصلی آن در زبان انگلیسی است :

Iadies

۱-۱-۵ اصوات قرض گرفته شده :

صوت "ing" | ŋ | از انگلیسی وارد زبان فرانسه شده است. همچنین صوت "h"

که در زبان لاتین تلفظ نمی‌شد؛ زمانی که وارد زبان فرانسه شد، تلفظ گردید ولی در اواخر قرن هفده و هیجده به صورت نوشتاری درآمد که تلفظ نمی‌شد.

۲- گرتة برداری (Calques) :

گرتة برداری به نوع خاصی از قرض گیری یا ترجمه ادبی یک کلمه اطلاق می‌شود.

گرتة برداری از چندین کلمه تشکیل شده است که زبان قرض گیرنده، از آنها دوباره و کلمه به کلمه، با حفظ ترتیب زبان اصلی و یا با عوض کردن آن در ترتیب خاص زبان دیگر (قرض گیرنده)، کلمه‌ای جدید می‌سازد.

در مثال زیر ترتیب طبیعی کلمات در زبان فرانسه رعایت شده است:

1) d'éterminé	وابسته پیشرو		
2) déterminant	وابسته شناسگر		
Welcome	Service	(انگلیسی) تعمیرگاه اتومبیل	مثال :
Dépanage	Service	(فرانسه) پنچرگیری	
↓	↓		
déterminant	determine		

اما در مثال زیر ترتیب کلمات حفظ نشده است:

Self Service Station (انگلیسی)

Station libre Service (فرانسه)

گرامر نویس فرانسوی، موریس گرویس، گرتة برداری را «ترجمه ادبی» (Grevisse, 1988. p. 206) توصیف کرده است.

گرتة برداری خود، انواع گوناگون دارد :

۲-۱- گرتة برداری نحوی :

این نوع از گرتة برداری زمانی است که کلمه‌ای در یک زبان، به مرور معنایی شبیه

معنای موجود در زبان بیگانه را به خود می‌گیرد. مثال :

réaliser در زبان فرانسه یعنی به انجام رساندن

to realize در زبان انگلیسی یعنی فهمیدن

اما با توجه به جمله زیر در می‌یابیم که این فعل معنی انگلیسی را به خود گرفته است.

”il a réalisé la situation“ (Dubois, 1973. p.73) «او موقعیت را درک کرده

و فهمیده است»

۲-۲- گرتة برداری از لحاظ معنا و شکل :

یعنی کلمه‌ای با شکل و معنای معادل زبان بیگانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. در

مثالهای زیر (Sauvageot, 1964. p. 221-234) شکل آلمانی کلمات حفظ شده است :

{	Mehr Wert آلمانی	⇒	ترقی قیمت
	Plus Value فرانسه		

{	autobahn آلمانی	⇒	اتوبان
	autoroute فرانسه		

۲-۳- گرتة برداری از لحاظ نحوی اما با شکل و ساختار فرانسوی :

مثال : آسمان خراش ⇒ gratte ciel Sky - Scrapper

Week – end ⇔ fin de Semaine آخر هفته

۲-۴- کلمات تکنیکی در زبان فرانسه با کلمات علمی یعنی یونانی و یا لاتین جابجا می‌شوند. مثال :

کانالیزاسیون برای حمل و نقل گاز و نفت	Pine line	انگلیسی
کانالیزاسیون برای حمل و نقل مواد نفتی	gazoduc یا leoduc	فرانسه
گاز	gaz = gr. khaos	
نفت	oléo = lat. oleum	
حمل کردن	duc = lat. Ducere ductum = conduire	

۳- ساختار کلمات به ظاهر قرض گرفته شده :

بر اثر تأثیر برخی زبانهای بسیار پیشرفته بر زبانهای دیگر، کلماتی ساخته می‌شوند که شکل ظاهری عاریه‌ای دارند. در برخی موارد، دانشجویان برای مزاح، کلماتی را می‌سازند که فقط شکل لاتین دارند. مثال:

[motus [motys] (Gervisse, 1988. p. 208) – (حرف ندا) به معنای سکوت

می‌باشد.

[Rasibus [Razibus] (Ibid. p. 208) – (قید) به شکل عامیانه، به معنی خیلی

نزدیک به کار می‌رود.

۴- انواع قرض‌گیری :

۴-۱- قرض‌گیری خارجی : Emprunts Extérieurs :

این نوع از قرض‌گیری که در زبانهای خارجی نسبت به زبان مادری صورت می‌گیرد، شامل همهٔ زبانها شده و بیانگر منبع بسیار مهمی برای غنی نمودن زبانهای زنده است و به سه قسمت تقسیم می‌شود.

۴-۱-۱- قرض‌گیری از زبانهای علمی :

کلمات عاریه‌ای در این نوع، اغلب از زبانهای لاتین و یونانی گرفته شده‌اند. مثال :

حکومت مردمی	démocratie	یونانی
گوشتخوار	Carnivore	لاتین

از زبان لاتین، پیشوندها، پسوندها و ریشه‌های زیادی به عاریه گرفته شده‌اند :

- پیشوندهای لاتین مانند :

Extra ⇒ (hors de) ⇒ extraordinaire خارق العاده

Super ⇒ (Sur) ⇒ supermarché سوپرمارکت

- پسوندهای لاتین مانند :

Ible ⇒ Ibilis لاتین ⇒ transmissible ⇒ قابل انتقال

Able ⇒ abilis لاتین عامیانه ⇒ discutable ⇒ قابل بحث

- ریشه‌های لاتینی مانند :

Anima (animæ) ⇒ âme روح ⇒ animal حیوان

animer جان دادن

unanime هم رای

Inanimé بی جان

Camisia ⇒ Chemise پیراهن ⇒ Camisole لباس زنانه

Camisard جنگجو

Chemisier پیراهن زنانه

با پیشرفت علم، کلماتی که از یونان باستان بجا مانده بود، و قبلاً نیز ذکر شد، مورد استفاده دانشمندان قرار گرفتند. از قرن یازدهم تا قرن شانزدهم کلمات علمی یونانی از زبان لاتینی گرفته می‌شد ولی از قرن شانزدهم، یونانیان مستقیماً کلمات را گرفته و از آنها استفاده کرده‌اند و با استفاده از عناصر یونانی کلماتی ساخته‌اند که در زبان یونانی وجود نداشت. مانند :

Téléphone تلفن

- پیشوندهای یونانی مانند :

Ana ⇒ de nouveau ⇒ anatomie کالبد شناسی

⇒ analyse تجزیه - تحلیل

⇒ Analogie تشابه

Cata ⇒ (en bas) ⇒ Catalogue فهرست

⇒ Cataplasme مرهم

en	⇒ (dans)	⇒ encyclopédie	دائرة المعارف
		⇒ enthousiasme	شور و هیجان
		⇒ embryon	جنین
_ پسوندهای یونانی مانند :			
ique	⇒ (icus)		پسوند صفتی است
Atomique	اتمی		
Islamique	اسلامی		
ریشه‌های یونانی مانند :			
Hippos	⇒ cheval		اسب
Hippodrome			میدان اسب دوانی
Hippopotame			اسب آبی
Kratos (crate)	⇒ puissance		توانائی و قدرت
Aristocrate			اشراف زاده
Autocrate			مستبد - خودکامه
Démocrate			طرفدار حکومت مردم

در بحث قرض گیری از زبان لاتین سه بخش عمده وجود دارد:

۱-۱-۱-۴- قرض گیری از زبان ادبی لاتین :

به عنوان مثال در این مورد می‌توان به کلمه terre که در زبان فرانسه به معنای زمین می‌باشد، اشاره کرد که از terra (زبان ادبی لاتین) گرفته شده است .

۲-۱-۱-۴- قرض گیری از زبان لاتین عامیانه :

مثال : Campus به معنی مزرعه در زبان عامیانه لاتین که کلمه Champ به معنای مزرعه را در زبان فرانسه به وجود آورده است.

۳-۱-۱-۴- صورت دو گونه کلمات (Doublets) :

(Doublets) به دو کلمه فرانسوی گفته می‌شود که از یک کلمه لاتینی ریشه یکسان گرفته شده ولی در برخی خصوصیات املائی و تلفظی تفاوت‌هایی داشته باشند. در مثالهای زیر، کلمات از یک ریشه گرفته شده، یکی عامیانه و دیگری علمی، ادبی است:

mots latins	mots populaires	mots littéraires
↓	↓	↓
advocatus وکیل	avoué وکیل مدافع	avocat وکیل
navigare کشتیرانی	nager شناکرده	naviguer کشتیرانی
Comitatem کمیته	Comté قلمرو	Comité کمیته

۴-۱-۲- گرتنه برداری: (رجوع شود به ۲ - ۱)

۴-۱-۳- قرض گیری از زبانهای زنده امروزی:

در زبان فرانسه کلماتی وجود دارد که از زبانهای دیگر گرفته شده است. مثال:

از انگلیسی Volley – ball والیبالی

Foot – bal فوتبال

از زبان عربی alcool

از زبان آلمانی aspirine آسپرین

از زبان ایتالیایی balcon بالکن

Soldat سرباز

۴-۱-۴- قرض گیری از زبانهای بومی فرانسه باستان (رجوع شود به تاریخچه زبان

فرانسه).

۴-۲- قرض گیری های داخلی: Emprunts interieus

برخی کلمات از متن همان زبان گرفته شده و بسیار متداول هستند. این کلمات به

دو قسمت تقسیم می‌شوند:

۴-۲-۱- قرض گیری در بین طبقات اجتماعی:

این کلمات از واژه‌ها و اصطلاحات یک گروه محدود مردمی که مانند دیگران به زبان

مادری صحبت می‌کنند، ساخته شده‌اند؛ بنابر این در صورت لزوم بین طبقات مختلف

تبادل کلماتی وجود دارد. کلمات معمول در امور فنی، قضائی، کشاورزی، علوم و حتی بزهکاری وجود دارد.

مثال: کلمه "Cadre" که ابتدا در ارتش بکار می‌رفت، امروزه به مجموع کارکنان اداری گفته می‌شود. همچنین کلمات کوچه بازاری (argots) که در ابتدا زبان افراد شرور بوده ولی امروزه بعنوان کلمات عامیانه به کار می‌روند. مثل "nana" که امروزه به صورت عامیانه و به معنای دختر استفاده می‌شود.

۲-۲-۴ - قرض گیری از زبانهای منطقه‌ای، محلی و یا لهجه ها :

در بطن یک زبان، در دو ناحیه مختلف گویش‌های متفاوت وجود دارد. بنابر این در اثر ارتباط بین مردم، کلمه‌ای از یک لهجه خاص مردمی شده و استفاده می‌شود. مثال :
rescapé(e) (Notions usuelles d'Etymologie, p. 16) صفت و اسم از picard به معنای réchapper یعنی سالم، از تصادف رهائی یافتن این کلمه از لهجه - picarde Wallonne گرفته شده است و به جای réchappé بکار می‌رود.

۵- تطبیق کلمات عاریه گرفته شده :

در عاریه گرفتن کلمات سه نوع تطبیق مشاهده می‌شود :

۱ - ۵ - عاریه گرفتن از نقطه نظر معنایی :

در این نوع بخصوص عاریه گیری، معنی واحدی از زبان قرض دهنده صورت می‌گیرد و اگر چنانچه این کلمه معنی بسیار عمومی داشته باشد زبان گیرنده ویژگی خاصی به آن می‌بخشد. مثال :

building- در زبان انگلیسی نشانگر بنا و ساختمان بوده و در زبان فرانسه ساختمانی است با چندین طبقه.

۲-۵- عاریه گرفتن کلمات از نقطه نظر آوایی و نوشتاری :

امروزه به شکل ظاهری و نوشتاری کلمه اهمیت خاصی داده می‌شود. مثال :

Lady , baby دو کلمه انگلیسی موقع جمع بسته شدن به این شکل در می‌آیند:

{	babys	یا	babies
	Ladys	یا	ladies

که در زبان فرانسه شکل انگلیسی آن حفظ می‌شود.

اما اصوات خارجی با معادل خود در فرانسه جانشین می شوند و تکیه آوایی همیشه در آخرین بخش صورت می گیرد. در بین افرادی که این کلمات را بکار می برند اختلاف املاتی و تلفظی، آوایی وجود دارد. مثال :

Shampooing - |fãpw̃| که شکل نوشتاری آن به انگلیسی رعایت شده اما تلفظ آن فرانسه می باشد.

در مثال بعدی می بینیم که املائی کلمه تغییر یافته است:

Beefsteak انگلیسی در زبان فرانسه به شکل bifteck – beefsteak, beefstake, beefteak, نوشته می شود.

۳-۵. قرض کلمات از نقطه نظر صرفی (تکواژه):

برخی از این کلمات مخصوصاً زمانی که متداول نبوده و وارد زبان عمومی نشده باشند، خصوصیات خود را (بیشتر در حالت جمع) حفظ می کنند. مثال :

”bravo - bravos - bravi“ در زبان ایتالیایی^(۱۷)
Lady - Ladys - Ladies در زبان انگلیسی

نباید فراموش کنیم که در صرف افعال معمولاً شکل فرانسوی رعایت می شود. به عنوان مثال فعل atomiser از atom که از atomos اسم مذکر یونانی گرفته شده و به معنی غیر قابل تقسیم شدن می باشد، با پسوند iser ترکیب یافته و تبدیل به یک فعل می شود.

همچنین فعل Escompter که از زبان ایتالیایی گرفته شده و به معنی décompter یعنی پیش از موعد پرداخت کردن است.

۶- علل قرض گیری :

مشاهده کلماتی که زبان فرانسه با عناوین، علل و بهانه های مختلف از زبانهای خارجی گرفته است ما را بر این می دارد که موشکافانه به بررسی دلایل موجود بپردازیم.

۱-۶ قرض گیری در بین کشورهای همجوار :

بین دو کشور همسایه، حتی اگر بوسیله مرزهای طبیعی از هم جدا شده باشند، ارتباطاتی وجود دارد. لذا این کشورها بنا به نیاز، متقابلاً در زمینه های مختلف تبادل کلمه نموده و بر زبانهای یکدیگر نفوذ پیدا می کنند.

اگر موضوع مربوط به دو کشور با تمدنهای یکسان باشد تبادل کلمات کم می شود، زیرا هیچکدام از کشورها چیزی برای یاد گرفتن، تقلید کردن و در نتیجه عاریه گرفتن از همدیگر ندارند. اگر یکی از این دو کشور از تمدن بالائی برخوردار باشد بیشتر دهنده است تا گیرنده. مانند لاتین که در برابر یونان قرض دهنده بود.

همچنین از آنجاکه زبان انگلیسی بسیار رایج بوده و از نظر تکنیک نیز پیشرفته می باشد، زبان فرانسه بیش از سایر زبانها از آن قرض گیری کرده است. مثال :

eur	⇒	Catcheur	⇒	کشتی گیر
er	⇒	reporter	⇒	خبر نگار
ing	⇒	forcing	⇒	سرعت بخشیدن
		footing	⇒	پیاده روی
man	⇒	recordman	⇒	رکود شکن
		rugbyman	⇒	روگبی کار

و یا گرتنه برداری :

Try	⇒	essai	⇒	تلاش
Shoot	⇒	tir	⇒	شوت
Half	⇒	demi	⇒	نصف

۲-۶- جنگ بین کشورها :

فرانسویان قبل از جنگ الجزایر، کلمات عربی را از زبانهای ایتالیائی و اسپانیائی گرفته و استفاده می کردند. مثال :

Zéro	⇒	صفر	⇒	از ایتالیائیها
Alchimie	⇒	همراه با حرف تعریف	⇒	از اسپانیائیها

اما پس از جنگ فرانسویان مستقیماً از کلمات عربی استفاده کردند. مثال : **bled** در آفریقای شمالی و در زبان عمومی مردم به معنای محل ده و یا منطقه خارج از شهر می‌باشد.

bezef و یا **besef** قید و به معنای زیاد می‌باشد.

۶-۳- ارتباطات بازرگانی :

امروزه با وجود ارتباطات بازرگانی بین کشورهای مختلف با گویشها و لهجه‌های متفاوت، به تبادل کلمات بازرگانی بسیاری برمی‌خوریم. مثال :

Banca	از زبان ایتالیایی	Banque
گرفته شده است		
Check	از زبان انگلیسی	Chèque
گرفته شده است		
Bilancio	از زبان ایتالیایی	Bilan
گرفته شده است		
Milione	از زبان ایتالیایی	Million
گرفته شده است		

۶-۴- گسترش صنعتی و علمی :

در کشورهای مختلف، اختراعات گوناگونی صورت می‌گیرد که برای نامگذاری و استفاده از آنها نمی‌توان به فوریت کلمه معادلی پیدا کرد؛ بنابر این با همان نامگذاری اولیه پذیرفته و استفاده می‌شود.

زبان فرانسه در اوایل اختراع کامپیوتر، کلمات **hardware** به معنی سخت افزار و **Software** به معنی نرم افزار و از **Zinc** به معنی فلز زنگ و **potasse** به معنی هیدروکسید پتاسیم را از زبان انگلیسی قرض گرفته است.

۶-۵- عقاید، مسلکها، مکاتب و ایدئولوژیها :

این کلمات، با واژه‌ها و اصطلاحات جدید ظاهر می‌شوند و زبان قرض گیرنده آنها را همانگونه و به همان شکل که به وجود آمده و تلفظ می‌شوند، می‌پذیرد. مثال:

fascisme	⇒ (fascismo)	⇒ از ایتالیایی
fasciste	⇒	⇒ از ایتالیایی

۶-۶- ارتباطات فرهنگی :

بوسیله ارتباطات فرهنگی، کلمات جدید زیادی در زمینه های مختلف وارد زبان می شود. مثال:

- بازیها و ورزشهای مختلف:

از انگلیسی ⇒ هندبال ⇒ hand ball

از انگلیسی ⇒ والیبال ⇒ Volley - ball

از انگلیسی ⇒ فوتبال ⇒ Foot - ball

ورزشهای خاور دور نیز با اسامی خاص خود وارد زبان فرانسه شده اند.

Karate → کاراته

Judo → جودو

- واژه‌های مربوط به تغذیه:

Choucroute از زبان آلمانی و به معنی نوعی غذای آلمانی است

Mandarine از زبان پرتغالی و به معنی نارنگی است

Banane از زبان پرتغالی و به معنی موز است

La Vanille از زبان اسپانیایی و به معنی وانیل است

Le Chocolat از زبان اسپانیایی و به معنی شکلات است

L'annanas از زبان اسپانیایی و به معنی آناناس است

Beafteak از زبان انگلیسی و به معنی بیفتک است

- پوشاک:

افرادی که از مد پیروی می کنند، با خلق مدل‌های نو، کلمات جدیدی را که متعلق

به خیاطی و دوخت و دوز می‌باشند، وارد زبان می کنند :

le boléro از اسپانیایی به معنی جلیقه

le képi از آلمانی به معنی کلاه

- وسایل بهداشتی:

مانند Shampooing به معنی شامپو که از انگلیسی گرفته شده است.

زبان فرانسه، در زمینه های معماری، نقاشی و اشکال مختلف محل سکونت، کلماتی را از زبان ایتالیایی عاریه گرفته است. به عنوان مثال :

Villa	⇒	ویلا
Balcon	⇒	بالکن
Façade	⇒	نما
Pastel	⇒	رنگ و وسیله نقاشی
Pittoresque	⇒	منظره زیبا

در مورد رسانه های گروهی به کلمه پوستر poster می توان اشاره کرد که از ایتالیایی posto گرفته شده و به معنی تصویر بزرگ می باشد.

- ارتباطات عمومی :

Téléphone	⇒	تلفن	⇒	از یونانی
Post	⇒	پست	⇒	از ایتالیایی
Télégraphe	⇒	تلگراف	⇒	از یونانی
Digital	⇒	دیجیتال	⇒	از انگلیسی
Internet	⇒	اینترنت	⇒	از انگلیسی

- موسیقی و رقص :

Valse	⇒	والس	⇒	از آلمانی
Le tango	⇒	تانگو	⇒	از اسپانیایی
Sérénade	⇒	سرودی عاشقانه	⇒	از ایتالیایی
Tenor	⇒	صدای زیر	⇒	از ایتالیایی
Concerto	⇒	کنسرت	⇒	از ایتالیایی

پس از شناخته شدن رمانهای روسی در فرانسه، قرض گیری از این زبان نیز رایج گردیده است:

Steppe	⇒	جلگه های علفزار جنوب روسیه
Cosaque	⇒	قزاق

Samovar	⇒	سماور
Toundra	⇒	چمنهای شمالی سواحل روسیه

ویا با ترجمه انجیل از زبان عبری به فرانسه، کلمات زیر وارد این زبان شده است:

gehenne	⇒	جهنم
Cherubin	⇒	فرشته
abbé	⇒	کشیش

و باز در اثر همین ارتباطات فرهنگی است که زبان فرانسه کلمات Caravane و Caravansérail (کاروانسرا) را با همان معانی از زبان فارسی و لاله tulipe و روسری turban را از زبان ترکی گرفته است. واحدهای اندازه گیری مثل mètre و Kilogramme نیز یادگار زبانهای علمی باستانی است.

۷- نحوه ورود کلمات از یک زبان به زبان دیگر

ورود کلمه ای از یک زبان به زبان دیگر از دو راه امکان پذیر است.

۷-۱- طریقه شفاهی :

آنچه که شفاهاً وارد زبان می شود به شکلی دیگر نوشته می شود مثل beafsteak (رجوع شود به ۲-۵)، اما همیشه سعی بر این خواهد بود که کلمه همانگونه که در زبان اصلی است تلفظ شود. از طرف دیگر، اصوات خارجی که در زبان فرانسه یافت نمی شوند، حذف شده و یا جایگزین تعدادی دیگر می شوند که کم و بیش به صداهای اصلی نزدیک بوده و تکیه نهائی آوائی، در بخش آخر کلمات قرض گرفته شده قرار می گیرد.

مثال : Pia' no در زبان ایتالیائی، تکیه در بخش اول است.

Pian o' در زبان فرانسه، تکیه در بخش آخر است.

۷-۲- طریقه نوشتاری (کتبی):

پس از اینکه کلمه ای مثلاً از روزنامه ای گرفته شد، قبل از اینکه تلفظ آن شنیده شود، هر کس به روش خاص خود و به سلیقه خود آن را تلفظ می کند. مثال:

کلمه جیپ که Jèpe ژپ تلفظ می‌شد، پس از اینکه بارها از رادیو شنیده شد و یا در بیانات و گفته‌های شفاهی اصلاح گردید، Jip ژپپ ویا Djip جیپ تلفظ گردید.

نتیجه‌گیری

گسترش جامعه، نوآوریها، تغییرات سیاسی، پیشرفت در زمینه های فنی و علمی و نیاز برای بیان عواطف و احساسات نو، مردم را بر آن می‌دارد تا به فکر ایجاد کلمات جدید باشند. اما زمانی که زبان، توانائیها و امکانات لازم برای ایجاد این نوع کلمات را نمی‌دهد، به سراغ زبانهای دیگر مانند زبانهای باستانی یونانی و لاتین و یا زبانهای زنده رایج امروزی رفته و ضمن برقراری روابط فرهنگی، فنی، سیاسی و علمی، تبادل کلمات بین تمدنهای مختلف صورت می‌گیرد.

پی‌نوشتها

۱. یکی از زبانهای غیر هند و اروپائی است (در اروپا)
۲. مرز اسپانیا - در کوههای پیرنه شرقی.
۳. نام جزیره‌ای است که پاریس روی آن قرار گرفته است.

کتابنامه:

- Deloffre, Frédéric-Helegouarch Jacqueline *Eléments de linguistique Française*- Sedes – Paris 1983.
Dictionnaire encyclopédique Larousse, Paris, 1979.
 Dubois, Jean. etc... *Dictionnaire de dinguiettque*, Larousse, Paris, 1973. p.37.
 Dubois, Jean. et Claude *Introduction à la lexicographie: Le dictionnaire*, Larousse, Paris 1971.
 Grevisse, Maurice. *Précis de grammaire Française*, Paris, 1969.
 Martinet, André. *Elements de linguistique générale* Armand – Colin, Paris 1970.
Micro Robert (le Robert micro poche) Paris 1993.
 Mitterand, Henri. *Les mots français* P.U.F, Paris 1996 .

- Naficy, Saïd *Dictionnaire français – Persan Tome I,II*,
Imprimerie Beroukhim Téhéran 1973.
Notions usuelles d' étymologie par réunion de professeurs paris.
Oxford advanced learner's Dictionary, 1959.
Petit Larousse illustre Éd. Larousse, 1986.
Le petit Robert, 1986.
Pluri dictionnaire Larousse - Nancy, 1977.
Sauvageot Aurelien. *Portrait du vocabulaire français* Larousse,
Paris, 1964.
Schone, Maurice. *Vie et mort des mots* P.U.F, Paris 1951 .